26745 ـ دلایل وجود الله و حکمت او از آفرینش بندگان

سوال

دوست غیر مسلمانم از من خواست وجود خداوند را برایش اثبات کنم و اینکه چرا او زندگی را به ما بخشیده و هدفش چه بوده است؛ اما پاسخ من او را قانع نکرد. لطفا پاسخ این پرسش‌ها را بیان کنید.

پاسخ مفصل

الحمدلله.

برادر مسلمان من... کاری که شما انجام داده‌اید و تلاشتان در راه دعوت به سوی خداوند و روشن کردن حقیقت وجود الله، واقعا جای خوشحالی دارد. شناخت الله موافق با فطرت‌ها و عقل‌های سالم است، و چه بسیارند کسانی که وقتی حقیقت برایشان آشکار می‌شود خیلی زود اسلام می‌آورند، و اگر هر یک از ما وظیفه‌ی خود را در قبال دینش انجام می‌داد، بی‌شک خیر بسیاری حاصل می‌شد. بنابراین به شما برادر مسلمان باید تبریک گفت که وظیفه‌ی پیامبران را بر دوش گرفته‌ای و شما را به اجر بزرگی بشارت می‌دهم که پیامبرت فرموده است: اگر الله توسط تو یک نفر را هدایت کند، این برایت از شتران سرخ بهتر است (بخاری: ۳/ ۱۳۴ و مسلم: ۴/ ۱۸۷۲). شتر سرخ بهترین و گران قیمت‌ترین شتر است.

اما دلایل وجود الله برای کسی که در آن اندیشه کند واضح است و نیازی به بحث و جستجوی طولانی ندارد. با تامل می‌تواند این ادله را بر سه نوع تقسیم نمود: ادله‌ی فطری، ادله‌ی حسی، و ادله‌ی شرعی.

نخست:

ادله‌ی فطری:

شیخ ابن عثیمین رحمه الله می‌گوید:

دلالت فطرت بر وجود خداوند، قوی‌تر از هر دلیل دیگری است، اما برای کسی که شیاطین شکارش نکرده باشند. به همین سبب، الله تعالی پس از آنکه دستور به گرویدن به اسلام می‌دهد، می‌فرماید: فطرة الله التي فطر الناس عليها [روم: ۳۰] ([این] فطرت الله [است] که مردم را بر آن سرشته است). فطرت سالم گواه بر وجود الله است و هیچکس، مگر کسی که شیاطین او را ربوده باشند، از این فطرت روی‌گردان نمی‌شود، که در این صورت از این دلیل محروم خواهد بود. (از شرح

عقیده‌ی سفارینیه).

هر انسان خود به خود، در درون خود احساس می‌کند که پروردگار و آفریننده‌ای دارد و به سوی او احساس نیاز می‌کند و هرگاه در مشکل بزرگی گرفتار شود دستان و چشمان و قلبش به آسمان روی آورده و از پروردگارش مدد می‌جوید.

ادله‌ی حسی:وجود کنش‌ها و واکنش‌ها در گیتی.

در جهانی که در آن زندگی می‌کنیم، ناگزیر حوادثی رخ می‌دهد؛ از اولین حادثه که خلقت بوده تا خلقت اشیاء از جمله درختان و سنگ‌ها و انسان‌ّها و زمین و آسمان و دریاها و رودها... اگر پرسیده شود این آفریدگان و دیگر مخلوقاتِ بسیار را چه کسی به وجود آورده و آن را اداره می‌کند؟ پاسخ چه خواهد بود؟

یا باید بگوییم همینطور تصادفی و بدون سبب به وجود آمده‌اند، که در آن صورت کسی به قطع نخواهد دانست که چگونه به وجود آمده‌اند. احتمال دیگری نیز هست، و آن اینکه این اشیاء خودش را به وجود آورده و اداره می‌کند، و احتمال سوم که این اشیاء خدایی دارد که آن را به وجود آورده و آفریده.

با نگاه در این سه احتمال خواهیم دید که احتمال اول و دوم غیرممکن است؛ پس در این صورت احتمال سوم صحیح خواهد بود، یعنی این جهان خالقی دارد که الله است، و این همان چیزی است که در قرآن کریم آمده است. الله تعالی می‌فرماید: أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ أَمْ خَلَقُوا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بَل لَّا يُوقِنُونَ [طور/ ۳۵-۳۶] (آیا از هیچ خلق شده‌اند یا خودشان خالق [خود] هستند؟ یا آسمان و زمین را [آنان] آفریده‌اند؟ [نه] بلکه یقین ندارند).

از سوی دیگر، این آفریدگان عظیم از کی موجود هستند؟ همه‌ی این سال‌ها چه کسی بقای آنان را در این دنیا رقم زده و اسباب بقا را برایشان فراهم ساخته است؟

پاسخ این است: الله؛ و اوست که عوامل بقای هر چیزی را به آن عطا کرده است. آن گیاه سرسبز زیبا را ندیده‌ای؟ اگر خداوند آب را از آن بگیرد آیا امکان بقا خواهد یافت؟ هرگز؛ بلکه خشک خواهد شد. همینطور اگر در هر چیزی تامل کنی خواهی دید به الله وابسته است، و اگر الله نبود، چیزی هم نبود.

همینطور خداوند هرچیز را مناسب کاری آفریده است؛ برای مثال، شتر برای سوار شدن است. خداوند متعال می‌فرماید: أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ مِمَّا عَمِلَتْ أَيْدِينَا أَنْعَامًا فَهُمْ لَهَا مَالِكُونَ وَذَلَّلْنَاهَا لَهُمْ فَمِنْهَا رَكُوبُهُمْ وَمِنْهَا يَأْكُلُونَ [یس/ ۷۱ـ۷۲] (آیا ندیده‌اند که ما به دستان خویش برای آنان چهارپایانی آفریده‌ایم تا آنان مالک آن‌ها باشند؟ و آن‌ها را برایشان رام گردانیدیم؛ از برخی‌شان سواری می‌گیرند و از بعضی می‌خورند). شتر را ببین که خداوند آن را چگونه قوی آفریده که پشتش محکم و قابل نشستن است و آمادگی تحمل سختی‌هایی را دارد که حیوان دیگری نمی‌تواند.

همینطور اگر به مخلوقات نیک بنگری آن را در توافق با هدف آفرینش آن خواهی یافت.

از بارزترین ادله‌ی حسی برای وجود خداوند، حوادثی است که بر اثر اسباب خاصی رخ می‌دهد و نشانگر وجود خالق است؛ مانند دعا به درگاه خداوند، سپس استجابت آن دعا توسط او که دال بر وجود الله است. شیخ ابن عثیمین می گوید: هنگامی که پیامبر ﷺ به درگاه خداوند دعا کرد تا باران نازل نماید، فرمود: اللهم اغثنا، اللهم أغثنا، اللهم أغثنا سپس ابرها شکل گرفت و پیش از آنکه ایشان از منبر پایین بیاید، باران آغاز شد. این خود دال بر وجود خالق است. (شرح سفارینیه)

ادله‌ی شرعی: وجود احکام شرعی

شیخ ابن عثیمین می‌گوید: همه‌ی شرایع دال بر وجود خالق و کمال علم و کمال حکمت و رحمت اوست، زیرا این احکام شرعی باید وجود آورنده‌ای داشته باشد که مُشَرِّع آن الله عزوجل است. (شرح سفارینیه)

اما اینکه پرسیده‌اید: چرا خداوند ما را آفریده است؟ پاسخش این: برای عبادت و شکر و یاد او. شما می‌دانید که در میان مردمان هم کافر هست و هم مسلمان؛ سببش این است که خداوند می‌خواسته بندگانش را بیازماید و آنان را مورد آزمایش قرار دهد که آیا او را عبادت می‌کنند یا غیر او را، و این پس از آن بود که راه حق را برای همه آشکار نمود. الله متعال می‌فرماید: الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا [ملک/ ۲] (همان که مرگ و زندگی را آفرید تا شما را بیازماید که کدامتان نیکوکارترید) و می‌فرماید: وما خلقت الجن والإنس إلا ليعبدون [ذاریات/ ۵۶] (و جن و انسان را نیافریدم مگر آنکه مرا عبادت کنند).

از الله خواهانم که ما و شما را به سوی آنچه دوست می‌دارد و می‌پسندد هدایت کند و توفیق تلاش بیشتر در راه دعوت و عمل به دین عطا کند، ودرود خداوند بر پیامبر ما ﷺ.